20 TEMMUZ 1974 KIBRIS BARIŞ HAREKÂTI' NIN KANADA BASININDAKİ (The Globe&Mail) YANSIMALARI

İhsan TAYHANİ*

Özet

Kıbrıs, Kuzeydoğu Akdeniz'de jeostratejik ve jeopolitik açıdan son derece önemli bir coğrafya, tarih boyunca da birçok egemenliğin çatıştığı bir ada olmuştur. Türkiye'nin ada ile ilgisi, 1571 tarihinde fiili olarak Osmanlı Devleti'nin eline geçmesi ile başlamıştır. Geride bırakılan süreç, çalkantılı bir süreçtir. Türkiye açısından Kıbrıs adası, stratejik önemini bugün de artan bir biçimde korumaktadır.

Türkiye, 1960 tarihli Yunanistan, İngiltere, Bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti ve Türkiye arasında imzalanan "Garanti Antlaşması" uyarınca 20 Temmuz 1974 tarihinde adaya askeri müdahalede bulunmak zorunda kaldı.

Bu çalışmada, 20 Temmuz 1974 gününün ve izleyen günlerin dış basında, Kanada'nın 164 yıllık geçmişi olan "The Globe and Mail" gazetesindeki yansımaları ve yorumları ele alındı. Sözü edilen yazılarda, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin gerçekleştirdiği harekâta ilişkin olumsuz teknik bir eleştirinin getirilmemiş olması dikkat çekicidir.

The Globe and Mail gazetesine yansıyan haber ve yorumlardan yapılacak en önemli çıkarsama ise, Türkiye'nin işgalci olduğu ve adada soykırım yaptığı vurgusudur.

Anahtar Sözcükler: Kıbrıs, Stratejik, The Globe and Mail

* Yrd. Doç. Dr., Lefke Avrupa Üniversitesi, Fen- Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Başkanı, itayhani@eul.edu.tr

THE REFLECTIONS OF 20TH JULY 1974 CYPRUS PEACE OPERATION ON CANADA PRESS (The Globe&Mail)

Absract

The Cyprus island which is extremely important jeostrategically and jeopolitically has been an area where sovereignties have collided throughout the history. The interest of Turkey with the island has begun accompanied by the Otoman Empire conquest the island in 1571. The period which left behind is an agitating period. The Cyprus has been protecting its strategical importance for Turkey today, as well.

Turkey, based on the Agreement which was signed in1960 among Greece, England and Turkey had to interfere to the island on 20th July, 1974. In this study, the reflections and comments of that interference day and the following days on foreign press, on the Canada newspaper named "The Globe and Mail"that has 164 years of past were taken in hand. In mentioned writings, it should be noted that there is no any technical criticism related to the military operation which was realized by the Turkish Military Powers.

The most important inference which will be obtained from the reflected news and comments on The Globe and Mail newspaper is the emphasis of Turkey is an occupier and performed genocide in the island.

Key Words: Cyprus, Strategical, The Globe and Mail

Giriş

Kıbrıs, Kuzeydoğu Akdeniz'de jeostratejik ve jeopolitik açıdan önemli bir konuma sahip olduğu için tarih boyunca birçok egemenliğin çatıştığı bir coğrafya olmuştur. Türkiye'nin ada ile ilgisi, adanın 1571 tarihinde fiili olarak Osmanlı devletinin eline geçmesi ile başlamıştır. Bu çalışmada, kuşkusuz başka yazı ya da yazıların konusu olan evreler, çok uzun bir zaman dilimini kapsayan çalkantılı tarihsel süreç, doğal olarak ele alınmayacaktır.

Ada'nın 1878 tarihinde İngiltere'ye geçici bir süre için devredilmesi üzerine Yunanistan'ın Enosis stratejisi uygulamaya konulmuş, adadaki Kıbrıslı Türkler de ister istemez büyük bir mücadelenin içerisine çekilmişlerdir.

Yine bu çalışmada, özellikle 1955'te *"EOKA Terör Örgütü"*nün kurulması ile birlikte başlayan, 1974'e kadar devam eden olaylar ve son derece dramatik evrelere de yer verilmeyecektir. Çalışmamız, Yunan cuntası tarafından bir Yunan alayının desteği ile 15 Temmuz 1974 tarihinde Makarios'a karşı gerçekleştirilen darbe ve bu darbeden sonra, Kıbrıslı Türklerin adadaki varlıklarına son vermek suretiyle Enosis'i gerçekleştirmeye yönelik niyet ve girişimler üzerine Türk Silahlı Kuvvetleri'nin 20 Temmuz 1974 tarihinde gerçekleştirmiş olduğu Barış Harekâtı ile sınırlıdır.

Yunanistan, İngiltere ve Türkiye arasında imzalanan 11 Şubat 1959 ve 19 Şubat 1959 tarihli Zürih ve Londra Antlaşmaları uyarınca Türkiye, garantör bir devlet olarak tüm diplomatik çabalarından sonuç alamayınca 20 Temmuz 1974 tarihinde adaya askeri müdahalede bulunmak zorunda kalmıştır.

Bu çalışmada, 20 Temmuz 1974 gününün ve izleyen günlerin dış basın olarak Kanada'nın 164 yıllık geçmişi olan *"The Globe and Mail"* gazetesindeki yansımaları ele alınmıştır. Aradan 37 yıl geçmesine rağmen söz konusu müdahale tartışılmaya devam ediyor. Bilindiği gibi

Güney Kıbrıs Rum Yönetimi Başkanı Dimitris Hristofyas ile KKTC önceki Cumhurbaşkanı Mehmet Ali Talat arasında geçmişte sürdürülen görüşmelerde, adadaki Türk askeri, Rum kesimi tarafından ısrarla ve inatla *"işgalci"* olarak nitelendirilmekte idi.

1. Barış Harekâtı Öncesi Kıbrıs'ta "Çılgın Bir Dünya"

The Globe and Mail muhabiri Colin McCullough'un, Kıbrıs'tan gazetesine geçmiş olduğu raporu, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin adaya müdahalesinin kaçınılmazlığını ve haklılığını kanıtlamaktadır. McCullough, yazısında özellikle Lefkoşa'nın yıkık duvarlı kenar sokaklarındaki Rumlardan Türkleri ayıran yeşil hat boyunca konuşlanmış olan BM Barış Gücü'ne bağlı 121 Kanadalı subay ve askerin en büyük korkusunun şiddet yanlısı bir komutan olan General Grivas'ın gizli ordusunu Kıbrıslı Türklere karşı sevk edebileceği ve adadaki toplulukları tekrar savaşa kışkırtabileceği [1] yolundadır.

Oysa sözü edilen potansiyel tehlike altındaki Kıbrıslı Türkler, aynı süreçte iyimserliklerini korumaktadırlar. 125 bin Kıbrıslı Türkün lideri Rauf Denktaş da benzer bir iyimserlik içerisindedir. Muhabir McCullough, toplum lideri Denktaş'ın düşüncesini şu satırlarla aktarmaktadır: Enosis hareketinin siyasi kanat lideri, yargıç George Vasiliades'ten gelen bir mesaj üzerine Denktaş, General Grivas'ın, Enosis veya Yunanistan'la bütünleşme planının bir parçası olarak Türk topluluğuna saldırmayacağını öğrendiğini iddia eder. Bay Denktaş, Vasiliades'in kendisine General Grivas'ın, adamlarına hiçbir Türke dokunmamaları yolunda emir verdiğini söylediğini vurgular. Ama hemen *"Bizi, başkan Makarios'u destekleyen Rumlarla karşı karşıya getirmek için adamlarını üzerimize saldırtabilir de!.. En iyisi gözleri dört açmaktır. Çılgın bir dünya"* sözlerini ekler.

[1] Colin McCullough, *Confusion in Greek-Turkish Politics*, The Globe &Mail, 12 May 1973, p. 62.

McCullough sözlerine şöyle devam eder:

Önceki başkanın açıklamasını kabul etmemek olanaksızdır. Kıbrıs politikalarını anlamak için bir Bizans rehberine ihtiyaç var. Örneğin Bay Denktaş, Başpiskopos Makarios'a karşıdır. Her fırsatta bunu söylüyor. Çünkü Başpiskopos Kıbrıslı Türklere ikinci sınıf vatandaş olarak muamele ediyor ve onların Enosis'i onaylamayacaklarını düşünüyor. Ama General Grivas Başkan Makarios'a muhaliftir. O, Başpiskopos'un Kıbrıs'a yeni bir anayasa verme, Türk topluluğu ile bir anlaşmaya varma ve bütün Enosis ümidine son verme niyetinde olduğuna ikna olmuş durumda. Muhabir McCullough, kendisinin yaptığı bu değerlendirmeye Denktaş'ın *"öyle değil"* diyerek itiraz ettiğini ve *"Beş yıllık görüşmelerden sonra Başpiskopos Makarios, hâlen bütün Kıbrıslı Rumların Enosis istediklerini söylüyor. Eğer o Enosis ilan ederse, gelecekteki herhangi bir Atina hükümeti onun sorumluluğunu kabul etmek zorundadır"* [2] şeklinde bir ekleme yaptığını yazıyor.

Bay Denktaş, General Grivas'ın varlığının, yeni bir anayasa oluşturma sürecinde bir taraf olarak - özellikle daha sıkı güvenlik açısından - Türk toplumunun pazarlık pozisyonunu güçlendirdiği tartışmasına şu sözlerle itiraz ediyor: *"Grivas'ın adaya varışı, sadece Başpiskopos Makarios ile olan hırsız-polis oyununun bir başlangıcıdır. Sözü edilen anayasa taslağında benim orijinal taleplerime ilişkin tek bir madde yok. Bütün olup biten, bu orijinal taleplerin karşılanması gerektiğinin altını çizmektir."*

Muhabir McCullough, Denktaş'ın taleplerine ilişkin olarak da şu değerlendirmeyi yapmaktadır: *Bay Denktaş'ın söz konusu talepleri detaylandırmasını istemek güç ama muhtemelen onların çoğu, içerisinde kendi yasasını, adaletini, polisini oluşturma ve vergi toplama gücüne sahip bir Kıbrıs Türk toplumunun varlığını kapsıyor. O, muhtemelen Türk askerlerinin adada kalmalarını da istiyor. O, Kıbrıs hükümetinin, Türk*

[2] A.g.yz., p. 62.

toplumunun durumunu düzeltme zorunluluğu olduğunu söylüyor. McCullough sözlerine şöyle devam ediyor:

Bay Denktaş'a göre ada bağımsız bir ülke oluncaya ve Enosis hedefinden vazgeçilinceye kadar gerçek bir siyasi çözüm olamaz. Atina tarafından Kıbrıs hükümetine ahlâki bir baskı uygulanmalıdır. Yunan liderler doğrudan doğruya insanlarla konuşmalı ve Enosis bulutları üzerinde yürümemelidirler. Eğer Yunanistan gerçekten Türkiye ile barış istiyorsa, böylesi Helenik hedeflerden vazgeçmesi gerekir. Enosis tehlikeli bir politikadır ve ona gerek yoktur. Yunanistan kültürel olarak her zaman burada olacaktır ve Türk kültürü de burada olacaktır.

Bay Denktaş, Yunanistan ve Türkiye'nin, Enosis hayallerinin ve Kıbrıs'ın bir başka ülke ile birleştirilmesine yönelik herhangi bir girişimin. "savaş nedeni" olarak görüleceğini bildiren bir anlaşma imzalamalarını arzu ediyor. Onların, azınlığın kendisini koruyabileceğini ve statükonun da Türkiye olmaksızın değiştirilemeyeceğini fark etmeleri gerekir.

Sonuç, eğer Kıbrıs'ta bir barış istiyorlarsa kısa sürede uzlaşmaya odaklanmaları gerekir, aksi takdirde ayrılma belirginleşecek ve ülke iki kesime ayrılacaktır. Bay Denktaş, yorumunu tehditten daha çok bir rica olarak koysa da burada Türkçe yayımlanan gazetelerin onu Kıbrıs'ın önceki başkanı ve Türk yönetiminin başkanı olarak göstermeleri dikkat çekicidir. Bay Denktaş'ın söylediği gibi, "Kıbrıs'ta her zaman taraflar arasında bir şüphe vardır, çünkü gelen her yeni sinyal, yeni bir tehlikenin sebebidir."[3]

Muhabir Colin McCullough'un 12 Mayıs 1973 tarihli The Globe and Mail gazetesinin sayfalarına yansıttığı gerek kendi gözlemleri, gerekse Denktaş'ın değerlendirmeleri, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin hemen hemen bir yıl sonra gerçekleştireceği Barış Harekâtı'nın ayak sesleri gibidir.

[3] A.g.yz., p. 62.

Ayrıca, Kıbrıs Türk toplumu lideri Denktaş'ın öngörüsünün birebir gerçekleşmesi ise dikkat çekicidir. Bu nedenle Denktaş'ın, Dimitris Hristofyas ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti önceki Cumhurbaşkanı Mehmet Ali Talat arasında geçmişte sürdürdükleri görüşmelere ilişkin yapmış olduğu uyarılar ve değerlendirmeler göz ardı edilmemeli ve unutulmamalıdır.

2. 20 Temmuz 1974 tarihli Kıbrıs Barış Harekâtı'nın The Globe and Mail Sayfalarındaki Yansımaları

EOKA lideri Grivas'ın Ocak 1974'te ölümü üzerine bir terörist olan Nikos Sampson harekete geçer, Yunanistan'daki askeri cuntanın da desteğini alarak 15 Temmuz 1974'te Makarios'u devirir. Bu girişim, Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhak edilmesinin yolunu açmış olur.

Türkiye Cumhuriyeti, 1960 yılında Yunanistan, Türkiye ve İngiltere arasında imzalanan "Garanti Antlaşması'na dayanarak 20 Temmuz 1974'te adaya askeri müdahalede bulunur ve *"Barış Harekâtı"*nı başlatır.

The Globe and Mail muhabiri Holger Jensen, *"Uğuldayan Jetler, Ateşlenen Makineli Silahlar ve Canını Kurtarmak için Kaçışan Turistler"* başlıklı haberinde 20 Temmuz gününü şu sözlerle anlatmaktadır: *"Jet uçakları kalın dumanların arasından uğuldayarak çıktılar, paraşüt birlikleri gökyüzünden düştü ve Türk askerleri, birkaç gün önce turistlerin güneşlendikleri plajlara suları yararak çıktılar."*[4]

Muhabir Holger Jensen'in aşağıda alıntıladığımız değerlendirmesinde ise gerçek dışı bir saptama söz konusudur. Muhabir, *"Cumartesi günkü hava ve deniz işgali, Kıbrıs'ın kuzey sahilindeki turist otellerini tahrip etti. Kıbrıslı Rumlar ve yabancılar, harabeye dönmüş binaların sığınaklarında, döşeklerin altında biri*

[4] Holger Jensen, The Globe& Mail, 22 July 1974, p. 11.

birlerine sokulmuş durumda katliama uğradılar."[5] demektedir. Hava saldırıları sırasında otellerin tahrip olması doğaldır, ancak Türk askerlerinin sığınaklardaki insanları tarayarak katliam yaptıkları savı gerçek dışıdır.

Holger Jensen sözlerine şöyle devam etmektedir: *"Türk savaş gemileri, Girne'nin kuzey limanını ve daha küçük kuvvetler batıyı bombardımana tuttular. Türk Hava Kuvvetleri'nin Amerikan yapımı A4 uçakları, yolları, köprüleri, otelleri ve diğer binaları bombaladılar. Bombardıman ve bombalama sivil hedefleri veya yaralıları gözetmeksizin dikkatsizce gerçekleşti."* [6] Jensen burada da gerçek dışı bir bilgilendirme içerisindedir, çünkü Barış Harekâtı sırasında sivil hedeflerin vurulmasından özenle kaçınıldığı biliniyor.

Holger Jensen, "*Kıbrıs Rum Milli Kuvvetleri'nin silahlı personel taşıyıcıları ve kamyonlarının olduğu kadar, bombardımandan nasibini almış sivil araçların gövdeleri de, seyir halinde oldukları yol kenarlarına dağılmıştı."*[7] diyor ve anlatmayı şöyle sürdürüyor: *"Bütün dağ yamaçlarını bombalar ve yangın bombalarının yol açtığı orman yangınlarından kaynaklanan alevler kaplamıştı. 500 poundluk (227 kg) bombaların oluşturduğu çukurlar adanın batı kısmındaki birçok yolu kapatmıştı."*[8]

Muhabir Holger Jensen, kendisinin dışındaki üç yabancı gazeteciyle birlikte Girne'ye doğru araba ile yol almaya çabaladıkları günün ilk saatlerindeki yolculuklarını ve yolda yaşadıklarını ise şöyle anlatıyor*:*

"Yol kenarındaki bir kafeteryada kahve yudumlayan, henüz indirilmiş paraşüt birliklerinin olduğu yerde, Lefkoşa'nın altı mil dışında Türk askerleri tarafından durdurulduk. Yol kenarında bizimle konuşmak için duran 29 yaşında bir Türk askeri olan Sami'nin de, "Yıllarca bugünü

[5] A.g.yz., p. 11.
[6] A.g.yz., p. 11.
[7] A.g.yz., p. 11.
[8] A.g.yz., p. 11.

bekledim. Uzun süredir bize baskı uygulayan bu Rumları tepelemek beni mutlu ediyor."[9] dediğini ekliyor.

Holger Jensen'in yukarıdaki anlatımı, Türk askerinin yavru vatanda yaşayan Türklerin çektiği acıyı derinden hissettiğini, kararlılığını ve askeri disiplinini çok güzel bir biçimde yansıtmaktadır.

Jensen, aynı haberinde Girne'ye doğru yola devam etmelerinin olanaksız olduğunu, Rumların sahip olduğu arazilerden, arka yollardan geçerek nihayet kuzey sahiline ulaştıklarını rapor etmekte ve söz konusu güzergâhta rastladıkları genç bir Rum Milli Güvenlik subayının kendilerine *"adanın çoğu, Başpiskopos Makarios'u destekliyor ve Nikos Sampson'u cumhurbaşkanı yapan askeri darbeye karşıdır." dediğini ve "Türklerle savaşmak zorundayız ama yalnız başımıza kazanabileceğimizi sanmıyorum. Bu gece yarısına kadar ölebilirim."*[10] diye sözlerini sürdürdüğünü yazıyor.

Jensen, Girne'de gördüklerini ise şu sözlerle rapor etmektedir:

"Sahilden birkaç mil uzakta, Türk jetleri sivil bir otobüse ve iki otomobile ateş ettiler. Bu araçların yolcuları, kısmen tahrip olmuş bir köprünün yanı başında, kolları ve bacakları kopmuş bir biçimde yerde yatıyorlardı.

Lefkoşa'nın 15 mil kuzey batısı ve Girne'nin 6 mil batısındaki sahile ulaştığımızda Klearshos Otel'de lobi minderlerinin altında birbirlerine sokulmuş dört İngiliz turist bulduk. Kırık cam ve tuğla parçaları çevreye savrulmuştu ve otel müdürü, bir roketin otele direkt isabet ettiğini söyledi. Çevrede 100 mm.lik olduğunu tahmin ettiğim bir geri tepmesiz silahın atışları duyuluyordu. Hava, dizel gemilerin ve jetlerin çok güçlü uğultusu ile doldu. Hemen otelin dışındaki küçük bir koyda, Türk destroyerleri, 20' den fazla çıkarma gemisi ve hücum botu bulunuyordu.

Türk komandoları ile dolu iki lojistik çıkarma botu, otelin yanı başındaki plaja girdi ve birkaç yarda uzaklıktaki karşı tarafın ateşi

[9] A.g.yz., p. 11.
[10] A.g.yz., p. 11.

altında etrafa savruldular. Makineli tüfeklerini ateşleyerek terkedilmiş kabinlerin arasından yürüdüler. Beyaz bir bayrak sallayarak onlara doğru yürüdük. Bizi plajda yüzükoyun yere yatırdılar. Bir subay üstümüzü aradı ve pasaportlarımızı kontrol etti. Bize "gidebilirsiniz, korkulacak bir şey yok, zalim değiliz. Kavgamız sizinle değil." dedi.
Türk birliklerinin sahil boyunca sadece hafif bir dirençle karşılaştıkları gözüküyordu. Gelişigüzel ateşlenen tek bir top mermisi, karaya çıkan botun yanındaki suyu havalandırdı ama hiç kimseyi vurmadı.

Bir zamanlar "Beş Mil Plajı" olarak bilinen bir turist bölgesinde, çıkarma noktası civarında peş peşe makineli tüfek sesi duyuldu ve çevrede birkaç su-kum karışımı harç kümesi oluştu. Dağ yamacında kırmızı bir alev bırakan Türk jetlerinin bir bombardıman uçuşundan sonra, Rum tarafından ateşlenen geri tepmesiz tüfek atışlarının sesi kesildi.

Biz tahribata uğramış otelde beklerken, hareket eden Türklerin Akdeniz yerleşim bölgesinin Türk tarafına doğru, içeriye taraf kılavuzluk ettikleri gözüktü. Türk birliklerinin milli bayraklarını göndere çekmelerini izledik. Kiralık arabamıza iliştirilen bir bayrak direğine beyaz bir masa örtüsü sarkıtarak, Lefkoşa'ya, geriye doğru yavaşça ve sessizce yola çıktık. Türk jetleri yakın çevreyi vururken, kaçıp yere kapanmak için defalarca arabayı terk etmek zorunda kaldık. Türk-Yunan hattını geçtik ve birkaç mil daha gittikten sonra Kıbrıs Rum tanklarını ve başlarında birinci dünya savaşı miğferleri ve sivil giysileriyle öncü olarak giden Kıbrıs Rum milislerini görebildik.

Lefkoşa'nın 17 mil batısında Kondemonos köyünde yol, bomba çukurları ve görünürde Türk jetlerinin bombardımanına uğramış askeri bir konvoyun yanan enkazı nedeniyle tıkalıydı. Çevreye birkaç gövde uzanmıştı. Yanarak enkaza dönmüş kamyonlar ve silahlı personel taşıyıcıları yolun karşı tarafına saçılmıştı. Köyün bazı bölümleri

bombardımandan ağır hasara uğramış gözüküyordu. Hiçbir canlı sivil göremedik!..[11]

Muhabir Jensen, bu sözleri ile Türk askerlerinin köy sakinlerine, sivillere yönelik katliam yaptıklarını ima ettikten sonra şöyle devam ediyor:

"*Lefkoşa'nın sokaklarında bizi tank, makineli tüfek atışı ve havan topları karşıladı. Kıbrıs Rum- Yunan birlikleri, Lydra Palace Hotel'de bir karargâh kurmuşlardı ve sadece birkaç yarda uzaklıktaki Türk birlikleri ile kıyasıya bir savaşa girişmişlerdi. Kadınlar ve çocuklar bodrumda birbirlerine sokulmuşlardı ve yaklaşık 100 kadar muhabir merdiven basamakları ve koridorlardan olup biteni izliyordu. İki asker, otelin bir köşesindeki makineli tüfeğin başına geçerken bir roket mermisi ile öldürülmüşlerdi.*" [12]

The Globe and Mail muhabiri Holger Jensen, 20 Temmuz 1974 harekât gününü anlatırken görüldüğü gibi çoğunlukla yanlı davranıp, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin katliam yaptığını sergilemeye çalışmakta, yer yer de gördüklerini objektif bir tutum takınarak dile getirmektedir.

3. Uluslar arası Güvenlik Örgütlerinin Devreye Girmesi

Reuters Ajansı, bir BM sözcüsünün, 20 Temmuz 1974 tarihinde tüm dünyanın adanın dağınık yerleşim yerlerinden çok kötü haberler aldığını ve Genel Sekreter Kurt Waldheim'ın savaşa yakalanmış sivillere yönelik insani muamele talep ettiğini söylediğini, iddia edilen zalimce davranışların hem sivillere hem de askeri personele karşı işlendiğini bildiren raporlar olduğunu, örneğin Birleşmiş Milletlerin dünkü raporunda, üç olayda Türk uçaklarının Napalm kullandıklarına ilişkin bir değerlendirme olduğunu vurguladığını bildiriyor. Sözü edilen rapora göre; bunlardan birisi Kuzey Kıbrıs'ın Girne bölgesindeki Bellapais'de bulunan Kıbrıs Ulusal Gücü'ne yapılan saldırıda, diğeri Ulusal Güvenliğin top atışları ile eski şehre hücum ettiği yere, üçüncüsü ise

[11] A.g.yz., p. 11.
[12] A.g.yz., p. 11.

Kıbrıs'ın doğusundaki Famagusta'ya yapılan ana hava saldırısında kullanılmıştır. Ayrıca, güney batıdaki Paphos limanına yapılan bir Türk saldırısında da Napalm kullanıldığı rapor edilmektedir.[13]

Ayrıca haber kaynakları, BM Yunan Misyonunun, Kıbrıs'ta soykırım iddialarına gönderme yapan kaynakların söylediklerini ele alacak bir Güvenlik Konseyi oturumu toplamayı düşündüğünü bildirmiştir.[14]

Reuters, aynı süreçte Ankara'da yapılan değerlendirmeleri de şu şekilde yansıtmaktadır:

Ankara'da Türk Genelkurmayı'nın, Kıbrıslı Rumların ada çapında Türk topluluklarına saldırdıkları ve erkek kadın ve çocukların olağanüstü iğrenç bir biçimde ortadan kaldırıldıkları yolunda bir değerlendirme yaptığı iddia edildi.

Bir Genelkurmay resmi sözcüsü, Kıbrıs Rum Güvenlik Gücü'nün adanın kuzeybatısındaki Paphos'a yakın dağ köylerinde ve Lefke'de saldırılarda bulunduğunu, Ulusal Güçlerin, sözü edilen saldırılarda tek suçları Türk olmak olan kadınları, çocukları ve yaşlı insanları doğradıklarını söyledi. Bu arada Yunanistan, Türk iddialarını şiddetle reddetti.[15]

Atina hükümetinin bilgisi dâhilinde, Londra'daki Yunan elçiliğinden yapılan bir açıklamada "Bu yakıştırmaların, uluslar arası kamuoyunun dikkatini, adanın Türkiye tarafından yasadışı ve adaletsiz bir biçimde işgal edilmesinden, dikkatleri adadaki şehirler, hastaneler ve diğer sivil hedeflerin bombalanmasından uzaklaştırmak için yayıldığını ileri sürdü.[16] Bu arada Kıbrıs'tan havalandıktan sonra evlerine varan İngilizler de, geçen pazartesi günkü darbede bir direnç odağı olan Paphos civarında bir toplu mezara cesetlerin gömüldüğünü gördüklerini söylediler.

[13] Birleşmiş Milletler (Reuters), The Globe& Mail, 22 July 1974, p. 11
[14] A.g.yz., p. 11.
[15] A.g.yz., p. 11.
[16] A.g.yz., p. 11.

Paphos, devrik cumhurbaşkanı Makarios'un memleketidir. O, darbeden sonra Kraliyet Hava Kuvvetleri'ne ait bir helikopter ile oradan hava yolu ile kaçırılmıştı. Kasaba, Başpiskopos taraftarlarının sert dirençlerinden sonra Ulusal Güçlerin eline geçen en son bölgelerden biri idi.

31 yaşında bir işadamı olan Derek Reed de kasaba civarındaki bir toplu mezara cesetlerin gömüldüğünü gördüğünü söylemektedir. Bay Reed muhabirlere, *"Makarios'un, silahlarını yere bırakmalarını istediği insanlara Ulusal Güvenlik tarafından ateş edildi. Onlar toplu mezarlara gömüldüle*r." [17] şeklinde sözlerini sürdürmüştür.

Limasol'da bir arkadaşı ile tatilde olan Heather MacKinnon ise, cumartesi sabahının çoğunu tatil evinin döşemesine uzanarak ve başının üzerinden vızıldayarak geçen mermileri dinleyerek geçirdiğini söylüyor ve *"oldukça ürkütücüydü"* diyor ve "*Bütün duyabildiğimiz, silahlar ve patlamalar; bütün görebildiğimiz, siyah alev bulutları idi."*[18] diye ekliyor.

4. Makarios, "Olası Herhangi Bir Yardım" İçin Dünyaya Başvuruyor

New York Times Servisi'nin, New York'tan bildirdiği ve The Globe and Mail gazetesinin 22 Temmuz 1974 tarihli sayısında yer alan bir habere göre Başpiskopos Makarios, cumartesi günü burada yaptığı bir açıklamada Türkiye'nin adaya askeri müdahalesini *"hiç adil değil"* şeklinde değerlendiriyor ve Güvenlik Konseyi'nin, özellikle de büyük güçlerin bu trajik ve en tehlikeli durumu durduracak bir yol bulacaklarını umduğunu söylüyor.[19]

Ayrıca bir sözcü, papazın "*Yunanistan ve Türkiye hariç, bütün ülkelerin devlet başkanlarına Türkiye'nin bir saldırı eylemine giriştiğini içeren ve adanın bağımsızlığının güvence altına alınması gerektiği*

[17] A.g.yz., p. 11.
[18] A.g.yz., p. 11.
[19] New York Times Servisi (New York), The Globe& Mail, 22 July 1974, p. 11.

doğrultusunda yardım talep eden benzer telgraflar gönderdiği" yolunda bir değerlendirme yapmaktadır.

Başpiskopos'un açıklaması şunları içeriyor:

Yunan cuntasının sebep olduğu son acı olaylar, Türkiye'nin adayı işgali ile şimdi çok daha trajik ve acı veren bir duruma doğru sürüklenmiş bulunuyor. Türk Başbakanı'nın, Türk hükümetini Kıbrıs'ı işgal kararına götüren gerekçeyi açıkladığı bildirisi onaylanamaz!.. Atina rejiminin, Kıbrıs'ta bir darbe ile sonuçlanan düşüncesizce davranışının, Türkiye'ye bir mazeret sağladığı bilinen bir gerçektir. Onlar Yunan subaylar tarafından kumanda edilen Ulusal Güvenliğin Kıbrıs'taki sözde rejimi destekleme çabası içinde olduğunu ve herhangi ciddi bir dirençle karşılaşmayacaklarını bilerek işgale karar verdiler.

Türkiye'nin Yunan cuntası tarafından yaratılan durumdan herhangi bir avantaj sağlamaması gerekirdi. Durumun barışçıl doğrultudaki bir çözümü için bütün diplomatik çabaların tükendiği söylenemez.[20]

5. Birleşmiş Milletler ve NATO Gibi Uluslararası Güvenlik Kuruluşlarının Harekât Karşısındaki Duruşları

New York Times Servisi'nin 22 Temmuz 1974 tarihli The Globe and Mail gazetesine yansıyan haberine göre; *"Güvenlik Konseyi, birlikleri geri çekilmeye davet ediyor" ve* BM Güvenlik Konseyi, Cumartesi günü Kıbrıs'taki savaşı kesmeye, yabancı askeri müdahaleye son vermeye ve barış görüşmelerine derhal başlanmasına yönelik oy birliğiyle bir çağrıda bulunuyor.

Sekiz saatlik yoğun ve sert geçen özel görüşmelerden sonra gelen bildirideki anahtar ama muğlâk olan bir paragraf, yabancı askeri personelin derhal adadan çekilmesini rica ediyor. Bu söz, açık bir biçimde, geçen pazartesi günü Başpiskopos Makarios'u deviren askeri darbenin planını yapan 650 yunan subayın çekilmesine yönelikti.

[20] A.g.yz., p. 11.

Birleşik Amerika delege başkanı John Scali, konsey salonunun dışında bunu Kıbrıs'a çıkan Türk birliklerinin "evlerine dönmeleri" yolunda açık bir çağrı olarak gördüğünü söylüyor. Bununla birlikte, Sovyetler Birliği temsilcisi Vasiliy Safronchuk da Yunan subayları kastettiğini, Fransızlar ve diğer temsilciler ise şahsen bu noktanın belirsiz olduğunu vurguluyorlar.

Anılan bildiri, özel olarak devrik başkan Başpiskopos Makarios'u iktidara taşımayı değil, ancak adada anayasal hükümeti geri getirmeyi tanımlıyor. Konseyin 15 üyesinin hiçbiri Rum Ulusal Güvenliği'nin darbesi ile getirilen Nikos Sampson'u tanımıyorlar.[21]

Reuters Ajansı'nın Brüksel'den bildirdiğine göre de *"Kıbrıs'taki savaşa NATO'dan yardım yok!.."* tur. Kuzey Atlantik Paktı'nın Atlantik Konseyi, Yunanistan ve Türkiye'yi adadaki savaşın eşiğinden geri çekmek için cumartesi günü iki kez toplanmıştır.

Büyükelçiler ise, Yunan ve Türk elçilerinin durumun gerektirdiği sorumluluk duygusu ile hareket ettiklerine, ancak sadece bir parça uzlaşma sağlayabildiklerine ilişkin duyum aldıklarını söylüyorlar.

Burada yayımlanan bir açıklama, üye hükümetlerin kendi başkentlerinde yapmış oldukları önceki suçlamalarından daha zayıf olduğu yolundadır.

NATO'nun sağlam bir duruş sergilemesinin önündeki en büyük engel, *"Yunan ve Türk temsilcilerin herhangi bir anlaşma bildirisinin karar metninde, kendi sözlerinin yer alması noktasındaki ısrarlarıdır.* [22]

6. Yunanistan ve Kıbrıs İktidarlarındaki Yeni Liderler

Associated Press ve Reuter Ajansları'nın adadan müşterek olarak geçtikleri 24 Temmuz 1974 tarihli The Globe and Mail gazetesine yansıyan *"Cunta ayrıldı, Sampson Vazgeçiyor"* başlıklı haberde; Yunanistan ve Kıbrıs'taki yeni iktidar süreci şu satırlarla aktarılmaktadır: "Uzaklaştırılan önceki başbakan Konstantin

[21] A.g.yz., p. 11.
[22] A.g.yz., p. 11.

Karamanlis, milli birliğin yeni hükümetini oluşturmak için ülkenin asker destekli hükümeti tarafından cumhurbaşkanı olarak ilân ediliyor. Onun geri çağırılmasının, Nikos Sampson'un barışı yaralayan nitelikteki bir haftalık idaresinin neden olduğu kriz ile ilgili olduğuna inanılıyor.

Başpiskopos Makarios'a karşı Yunan'ın başını çektiği darbenin lideri Bay Sampson, Kıbrıs Temsilciler Kurulu'nun oldukça saygıdeğer sözcüsü Glafkos Klerides adına geri adım atıyor.

Paris'te yarı sürgün yaşamakta olan Bay Karamanlis, uçağı Atina havaalanına indiğinde binlerce kişilik bir kalabalık tarafından bir kahraman gibi karşılanır. Şehir yolunda ve Atina şehir merkezinde binlerce arabadan oluşan konvoy, yeni başbakana hoş geldin kornaları çalarlar. Karamanlis, hava alanındaki kalabalığa, *"Kendimi tekrar vatanımda bulmaktan büyük bir mutluluk duyuyorum. Yunan halkının zor anlarda kenetlendiğini biliyor ve birlikte yeni bir demokrasi inşa edebileceğimizi ümit ediyorum. Ülkemin normale dönmesi için bütün gücümle katkıda bulunmak üzere buradayım."*[23] diye seslenir.

O, bazen ulusların yaşamlarındaki krizlerin, yeniden doğuş için başlangıç noktası olacağını ilave ederek Yunanlardan sağduyulu, sabırlı ve iyimser olmalarını rica eder.

Bu sırada eski bir Korgeneral olan cumhurbaşkanı Phaedon Gizikis, dün erken saatlerde başbakan Admantios Androutsopulos ve hükümetinin çekildiğini (istifa) açıklamıştır. Hükümet değişikliğinin en önemli sonuçlarından biri, gazete sansürünün kaldırılması idi, çünkü gazeteler sadece askeri rejim tarafından onaylanan haberleri basabiliyorlardı. Serbestçe yayımlanan ve hükümet tarafından yedi aydır kapatılmış olan Vradyni isimli Bay Karamanlis'in büyük bir resmini gösteren gazete dün gece sokaklarda gözüktü.[24]

Bay Karamanlis, 1955'den 1963'e kadar Yunanistan'ın başbakanı idi. Paris'ten Atina'ya dört saatlik bir uçuş için Fransız Cumhurbaşkanı

[23] The Associated Press And Reuter, The Globe& Mail, 24 July, 1974, p .48.
[24] A.g.yz., p. 11.

Vallery Giscar d'Estaing tarafından ödünç verilen bir uçağa binmeden önce muhabirlere *"benim için dua edin"*[25] demiştir. Bu anlatımdan yola çıkarak, Başbakan Ecevit'in Barış Harekâtı'ndan sonra söylediği *"Biz yalnız adaya barış getirmekle kalmadık, Yunanistan'a da barış getirdik."* şeklindeki savının doğrulanmış olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

7. Makarios, Kısa Sürede Kıbrıs Liderliğine Döneceğini Düşünüyor

New York Times Servisi'nin bildirdiğine göre Kıbrıs Başpiskopos'u Makarios, dün birkaç hafta içerisinde başkanlığı geri almak üzere kendi başkentine döneceğinden emin olduğunu vurgular.

Bir haftadan daha az bir süre önce o, Atina'daki Yunan askeri cuntası tarafından desteklenen, cumhurbaşkanı olarak kendisine karşı olan askeri darbeye karşı Birleşmiş Milletler'den yardım dilemek üzere buraya seyahat etmişti.

Başpiskopos, Nikos Sampson'u kastederek "*Kıbrıs Cumhuriyeti'nin sözde cumhurbaşkanı olarak Yunan cuntası tarafından yerleştirilen adamın istifa ettiğini bildirmekten mutluyum."*[26] şeklinde bir açıklama yapar. O, Glafkos Klerides'in Lefkoşa'da idareyi elinde tutmasından endişe duymadığını da vurgular.

Başpiskopos, anayasa çerçevesinde, Temsilciler Meclisi'nin başkanı olarak Bay Klerides'in, kendisinin geri dönüşü sağlanıncaya kadar hükümet başkanı olarak davranması gerektiğini söyler. Netice olarak, iletişim güçlükleri nedeniyle henüz onunla konuşmamış olmasına rağmen, Bay Klerides'in ismini kabul ettiğini belirtir. O, aynı zamanda Yunan cuntasının çekilmiş olmasından hoşnut olduğunu ve *"Büyük yetenek ve erdem sahibi"* önceki Yunan başbakan Karamanlis'in Atina'ya çağırılmasını saygı ile karşıladığını söyler.

[25] A.g.yz., p. 11.
[26] A.g.yz., p. 11.

Kıbrıs'taki askeri durumla ilgili olarak da Başpiskopos, Kıbrıs'a çıkan Türk birliklerinin geri çekileceğini umduğunu vurgular. [27]

8. Toronto'da Yaşayan Bir Pakistanlının Ermeni Soykırımı İddiasına Karşı Gazete Sayfasına Yansıyan Yanıtı

Geride bıraktığımız 2008 yılı Aralık ayı başlarında, Türkiye'de, sayıları 300'ü bulan sözde aydınların, Ermeni Soykırımı iddiaları karşısında *"özür dileyelim"* diye imza toplamaya koyuldukları utanılması gereken bir süreçte, bundan tam 37 yıl önce Toronto'da yaşayan Pakistanlı K. Habib'in, E. Arakelian'ın Kıbrıs Barış Harekâtı ile ilişkilendirerek ortaya attığı *"Ermeni Soykırımı"* iddiasını, The Globe and Mail gazetesinin sayfalarına taşıması üzerine verdiği yanıt, şimdilerde elden ele dolaştırılmalı ve anılan sözde aydınların suratlarına çarpılmalıdır.

K. Habib, 29 Temmuz 1974 tarihli The Globe and Mail gazetesinde çıkan yanıt yazısında şunları söylemektedir:

"E. Arekelian tarafından (Temmuz 1974) yazılan Kıbrıs mektubunu büyük ilgiyle okudum. O, Türkiye'yi, 60 yıl önce Ermenileri öldürme nedeniyle eleştiriyor ama bu olayların neden gerçekleştiğini anlatmaktan çekiniyor.

Türkiye'nin, batılı tarihçiler ve politikacılar tarafından, "Batının hasta adamı" lâkabı ile anıldığı tarihsel bir gerçekliktir. Birinci Dünya Savaşı'nda Almanya'nın yanında yer alan Türkiye, mağlubiyetin acısını tattı. Türkiye'de yaşayan Ermeniler bu durumdan yararlandılar ve Türk erkeklerini, kadınlarını ve çocuklarını öldürmeye başladılar. Türk otoriteler, onları felâkete yol açacak neticeler konusunda uyardılar ama Ermeniler Türk halkına soykırım uygulamaya devam ettiler. Türkiye'nin kilise destekli Ermeni isyanını sert bir biçimde bastırmaktan başka bir alternatifi yoktu!.. Türkiye kendi insanlarını korumak için girişimde bulundu. Kanımca, Türkiye suçsuzdur. Bugün bile Türkiye'de milyonlarca

[27] A.g.yz., p. 11.

*varlıklı Ermeni bulunmaktadır. Onlar varlıklı ticaret adamları, eğitim alanlarında ve kamuda yüksek mevkilerde görev yapan insanlardır."*dedikten sonra şunları ekliyor:

Bay Arekelian, "Milli Güvenlik'e başarı dileklerimle" diye sözlerini sürdürmektedir. Bay Arekelian, Türkiye'nin kendileri üzerinde bir zafer kaydettiğini ve Enosis rüyalarını parçaladığını görebilmiştir. Türk eylemi, Atina'daki ırkçı Yunan cuntasını ve Lefkoşa'daki Nikos Sampson'u devre dışı bırakmıştır. Bay Arekelian not etsin: "Bir inek, baykuşun kötü sözü ile ölmez" neticede "aferin Türkiye" diyorum.[28]

9. Kıbrıs Barış Görüşmeleri'ne İlişkin Yansımalar

The Globe and Mail gazetesinin 29 Temmuz 1974 tarihli sayısında yer alan barış görüşmelerine ilişkin kayda değer bir haber de aşağıdaki gibidir: "Türkiye, dün gerçekleştirilen, Kıbrıs'ta barışı sağlama oturumunda ortaya konulan koşulları yerine getirmeye isteksiz gözüktü ve Cenova'daki konferans delegeleri, görüşmelerin kırılmanın sınırında olmasından endişe duydular. Ankara'da başbakan Bülent Ecevit, *"Türkiye'nin talepleri kabul edilmedikçe bir ateşkes antlaşması imzalama pozisyonunda olmayacağız."*[29] dedi!...

Türkiye, devamlılığı olan bir siyasi çözüme ulaşıncaya kadar Kıbrıs'taki birliklerinin takviye edilmesine izin verilmesi noktasında ısrarcı olmuştur.

10. İkinci Barış Harekâtı'na Kadarki Gelişmelerin Yansımaları

20 Temmuz 1974 tarihinde gerçekleştirilen Birinci Barış Harekâtı'ndan sonraki barış amaçlı görüşmelerden bir sonuç alınamayınca ikinci bir harekât kaçınılmaz olmuştur.

Söz konusu süreçteki gerginlikler ve olayların, The Globe and Mail gazetesinin 3 Ağustos 1974 tarihli sayısına, yine amaçlı ve suçlayıcı nitelikte yansıdığını görmekteyiz: *"Ankara hükümeti, silahlı kuvvetlere*

[28] News from Cyprus, The Globe &Mail, 29 July, 1974, p.?.
[29] Abstracts of News, The Globe &Mail, 29 July, 1974, p. 25.

yönelik şu açıklamayı yaptı: "Kıbrıs'taki göreviniz bitmedi. Barışı ve oradaki Türk kardeşlerinizin can güvenliğini sağlamak üzere adadaki himayenize devam edeceksiniz."[30]

Atina'da devlet kontrolündeki bir radyo da, eğer Türkiye şiddete devam ederse, Yunanistan'ın Kıbrıs'taki ateşkesi pekiştiren üçlü antlaşmayı reddetmeye hazır olduğunu bildirdiğini belirtmektedir.[31]

Londra'da Kıbrıs'tan sorumlu Britanya Yüksek Komiseri ise, Girne çevresindeki Türk birliklerini Kıbrıslı ve İngiliz sivillere yiyecek sağlayan *"Kızıl Haç"*ı elinde tutmakla suçluyor. Yüksek Komiser, esirlerin, Türk işgali sırasında bombardımana tuttukları St. George köyünden kaçtıklarını ve Tirimithi'de yakalandıklarını söylüyor. Onların tutuldukları yere bir Kızıl Haç konvoyunun yaklaştığını ve Türk birliklerinin onların geçmelerine izin vermediğini, ancak dağıtacaklarını söyleyerek taşıdıkları gıda malzemelerini aldıklarını ekliyor ve Yüksek Komiser'in malzemenin dağıtıldığını söylemesine rağmen hiçbirinin sivillere ulaşmadığını da iddia ediyor.[32]

Savaş bölgesi sınırındaki BM birlikleri ise, muhabirlere Güvenlik Konseyi tarafından perşembe gecesi alınmış olan ateşkesi uygulama kararını dikkate almadan Girne'nin bütün batı kısmını ele geçirmek için zorladıklarını söylemişlerdir.[33]

Bu durum, Girne'nin batısında savaşan Türk Albay Nezihi Çakar'a sorulduğunda; *"Türk kuvvetlerinin şiddet değil, ateşkes antlaşması için ellerinden geleni yapmakta oldukları"* [34]yolunda bir değerlendirme yapmıştır.

Dört taraflı komisyonun, ateşkes sınırlarını çizmek için BM barakalarında bir araya gelmeleri üzerine Türkler, son iki haftalık savaşta ele geçirdikleri Kıbrıslı Rum esirlerin ilk grubunu serbest

30 Abstracts of News, *Turks Take villages*, The Globe& Mail, 3 August, 1974, p. 2.
31 A.g.yz., p. 2.
32 A.g.yz., p. 2.
33 A.g.yz., p. 2.
34 A.g.yz., p. 2.

bıraktılar. Grup, Lefkoşa'nın varoşlarından 120 kadın, çocuk ve yaşlı erkekten ibaretti. Gruptaki kadınlar, tutsaklıkları esnasında Türk askerleri tarafından defalarca tecavüze uğradıklarını söylediler.[35]

Bu suçlama karşısında, Megali İdea özlemi ile 15 Mayıs 1919'da İzmir'e çıkıp tüm Batı Anadolu'da iddia ettikleri eylemi gerçekleştirenler ya da Kıbrıs harekâtı sırasında Güney'de kalan genç Türk kızları veya kadınlarını maruz kaldıkları iğrenç saldırılar karşısında intihara sürükleyenler kimlerdi? diye sormak gerekir.

Sonuç

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin 20 Temmuz 1974 tarihinde gerçekleştirdiği Mutlu Barış Harekâtı, tüm dünya basınında olduğu gibi, Kanada basınında da geniş bir biçimde yer almıştır.

Kanada'nın en köklü ve ciddi yayın organı olan *"The Globe and Mail"* gazetesinin Barış Harekâtı ile ilgili yaklaşık bir aylık süreci kapsayan yayınlarında, sınırlı olanaklarla gerçekleştirilen harekâta ilişkin olumsuz herhangi bir teknik eleştiri veya yorum getirilmemiş olması dikkat çekicidir.

Bu durum, denizden *"amfibi çıkarma harekâtı"* gibi bir savaş planını uygulaması, havadan da *"paraşüt birlikleri"* indirip sevk ve idare etmesi açısından Türk Silahlı Kuvvetleri'nin başarılı olduğunu göstermektedir.

Ancak, Türk Silahlı Kuvvetleri harekât sürecindeki eksikliklerini görmüş, kurumsal eleştirisini yapmış ve Türkiye Cumhuriyeti hükümetlerine ileriye dönük savunma sanayi projeleri sunarak kimi İsteklerde bulunmuştur. Bunun üzerine ulusal savunma bağlamında bazı somut adımlar atılmış ve yaşama geçirilmiştir.

[35] A.g.yz., p. 2.

Barış Harekâtı ile ilgili The Globe and Mail gazetesine yansıyan haber ve yorumlardan yapılacak en önemli çıkarsama ise, Türkiye'nin işgalci olduğunun iddia edilmesi ve adada soykırım yaptığı vurgusudur. Bu sav, Kıbrıslı Rumların ve Yunanistan'ın Enosis girişimini perdelemeyi amaçlayan yanlı bir savdır. Aradan 37 yıl geçmesine karşın benzer savların ileri sürülmesi ve yeni tezlerin oluşturulmaya çalışılması ise düşündürücüdür.

Kaynakça

1- **The Globe & Mail**, Toronto, May 12, 1973.

2- **The Globe & Mail,** Toronto, July 22 , !974.

3- **The Globe & Mail**, Toronto, July 24, 1974.

4- **The Globe & Mail,** Toronto, July 29, 1974.

5- **The Globe & Mail,** Toronto, August 3, 1974.

Künye:
Tayhani, İhsan, "20 Temmuz 1974 Kıbrıs Barış Harekatı'nın Kanada Basınındaki (The Globe&Mail) Yanısmaları", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi 1*, (2012): 178-199.